

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันพัฒนาการทางการผลิตสินค้าเปลี่ยนแปลงไปมาก ขั้นตอนการผลิตที่มีการใช้เทคโนโลยีอันทันสมัย ประกอบกับการค้าการตลาดที่มีการเปิดเสรีและมีเครือข่ายการจัดจำหน่ายที่ซับซ้อน สิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้บริโภคมีโอกาสที่จะได้รับความอันตรายจากความเสียหายที่เกิดจากการใช้สินค้านั้นๆ อยู่บ่อยครั้ง¹ โดยเกิดจากผู้ประกอบการไม่ว่าจะเป็นผู้ผลิต ผู้จัดจำหน่าย ผู้ส่งออก ผู้นำเข้า มีการผลิต จำหน่ายสินค้าที่มีความบกพร่อง หรือเสื่อมคุณภาพ และความบกพร่องนั้นๆ เกิดจากความผิดพลาดในกระบวนการผลิต การใช้วัตถุดิบที่ไม่ได้คุณภาพ หรือแม้กระทั่งความผิดพลาดที่เกิดจากการออกแบบผลิตภัณฑ์ โดยความเสียหายจากการใช้สินค้าบางอย่างอาจจะสามารถพิสูจน์ได้ยาก หรืออาจจะปรากฏความเสียหายจากสินค้าบางอย่างอาจใช้ระยะเวลาที่นาน และเมื่อสินค้าเกิดความเสียหายอันเนื่องมาจากการใช้สินค้านั้นๆ ก่อให้เกิดอันตรายและความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของผู้บริโภค ความเสียหายเหล่านี้จะต้องได้รับการชดเชยเยียวยา ซึ่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ก็ได้บัญญัติสิทธิของผู้บริโภคที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย กล่าวคือ สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้า ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับสินค้าที่ปลอดภัยมีสภาพ และคุณภาพได้มาตรฐานเหมาะสมแก่การใช้ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกายหรือทรัพย์สิน ในกรณีใช้ตามคำแนะนำหรือระมัดระวังตามสภาพของสินค้าหรือบริการนั้นแล้ว และสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาและชดเชยความเสียหาย ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองและชดเชยค่าเสียหาย และเพื่อเป็นการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคหรือผู้ที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัย

ปัจจุบันประเทศไทยได้มีการตราพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 เพื่อเป็นการรองรับในสิทธิของผู้บริโภคดังกล่าวข้างต้นว่าจะได้รับ

¹ มนต์ชัย ธาดาอำนาจชัย.(2545). *กฎหมายความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์: รูปแบบที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย*. วิชานิติพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 11.

ความปลอดภัยจากสินค้า และได้รับการชดใช้เยียวยาเมื่อเกิดความเสียหายขึ้น ผู้ประกอบการก็ต้องรับผิดชอบในค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้น

เมื่อพิจารณาจากเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดสินค้าที่ไม่ปลอดภัยแล้วจะเห็นว่ามีความมุ่งหมายที่จะให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายให้ได้รับการเยียวยาชดใช้ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ แต่โดยลำพังมาตรการทางกฎหมายดังกล่าวเพียงอย่างเดียวนั้นไม่อาจที่จะให้ความคุ้มครองผู้บริโภคโดยผลของกฎหมายบรรลुวัตถุประสงค์ได้ หากแต่จะต้องใช้มาตรการอื่นประกอบกัน ได้แก่ จริยธรรมของผู้ผลิต ผู้ประกอบการที่จะต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคม² และที่จะได้ทำการศึกษา คือ การประกันภัย

ความเสียหายที่เกิดต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของผู้บริโภค ล้วนแต่เป็นความเสี่ยงภัยที่ผู้ประกอบการจะต้องรับภาระในการชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้ได้รับความเสียหายทั้งสิ้น ซึ่งโดยความจริงผู้ประกอบการสามารถโอนความเสี่ยงภัยของตนไปยังบริษัทประกันภัยได้โดยการทำประกันภัย ความรับผิดอันเนื่องมาจากผลิตภัณฑ์ (Product Liability Insurance) ซึ่งการประกันภัยดังกล่าวให้ความคุ้มครองความรับผิดตามกฎหมายของผู้เอาประกันภัย คือ ผู้ประกอบการในความเสียหายต่อทรัพย์สิน หรือความบาดเจ็บเสียชีวิตที่เกิดขึ้นต่อผู้บริโภค ผู้เสียหายอันเป็นผลมาจากความบกพร่องของสินค้า หรือผลิตภัณฑ์นั้น โดยบริษัทประกันภัยจะชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายและค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดีในศาลให้แก่ผู้เอาประกันภัย

การประกันภัยความรับผิดในผลิตภัณฑ์เป็นการประกันภัยที่มีความสำคัญมากโดยเฉพาะประเทศที่พัฒนาแล้ว เนื่องจากแต่ละปีจะมีผู้ผลิต ผู้ประกอบการถูกฟ้องร้องให้ชดใช้ค่าเสียหายอันเนื่องมาจากผลิตภัณฑ์ต่างเป็นจำนวนมาก เช่น ในประเทศญี่ปุ่นจึงได้มีการส่งเสริมให้ผู้ผลิต ผู้ประกอบการทำสัญญาประกันภัยต่อความเสียหายอันเนื่องมาจากผลิตภัณฑ์กับบริษัทประกันภัยเอกชน และส่งเสริมให้ผู้ผลิตขนาดกลางและขนาดเล็กรวมตัวกันจัดตั้งสมาคมตามประเภทผลิตภัณฑ์ และให้สมาคมเป็นผู้ดำเนินการทำสัญญาประกันภัยกับบริษัทประกันภัย โดยผู้ผลิต ผู้ประกอบการซึ่งเป็นสมาชิกจ่ายเบี้ยประกันผ่านทางสมาคมในอัตราเบี้ยประกันต่ำ เพื่อเป็นการรองรับปัญหาในด้านความรับผิดที่จะต้องชดใช้หากผลิตภัณฑ์ของตนได้ก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้บริโภคขึ้น

แม้ว่าในประเทศไทยจะไม่ค่อยปรากฏว่ามีเหตุการณ์ฟ้องร้องให้ผู้ผลิตหรือผู้ขายต้องรับผิดชอบเนื่องจากความบกพร่องของผลิตภัณฑ์ การประกันภัยความรับผิดอันเนื่องมาจากผลิตภัณฑ์ก็ยังคงมีความสำคัญในระบบเศรษฐกิจไทยไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการประกันภัยประเภทอื่น เนื่องจากประเทศ

² สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก <http://www.ocpb.go.th>

ไทยมีสัดส่วนการค้าขายระหว่างประเทศที่ค่อนข้างสูง การส่งสินค้าไปในประเทศต่างๆ เช่น สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น ยุโรป เป็นต้น มักจะกำหนดเงื่อนไขในสัญญาซื้อขายสินค้าเพื่อส่งออกสินค้าเหล่านั้นไปขายในประเทศต่างๆ แต่สำหรับผู้ผลิต ผู้นำเข้า หรือผู้ขายในประเทศไทยเองนั้นแทบจะไม่ปรากฏการทำประกันภัยชนิดนี้เลย³

แต่ผู้ประกอบการจะเห็นความสำคัญของการประกันภัยความรับผิดชอบเมื่อเกิดการสูญเสียหรือความเสียหายขึ้นแล้ว อันสืบเนื่องมาจากเหตุที่หากต้องมีการทำประกันภัยความรับผิดชอบเนื่องจากผลิตภัณฑ์แล้วจะทำให้ผู้ประกอบการมีต้นทุนในการประกอบการเพิ่มมากขึ้นจากการที่ต้องจ่ายเบี้ยประกันแก่บริษัทผู้รับประกันภัย เมื่อผู้ประกอบการมีต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้นปัญหาที่ตามมาอีกประการก็คือทำให้ราคาของสินค้านั้นต้องสูงขึ้นด้วย ผู้ที่รับภาระทางอ้อมก็คือผู้บริโภคนั่นเองที่จะต้องบริโภคสินค้าที่มีราคาแพงขึ้น จึงทำให้ระบบการประกันภัยนี้ยังไม่ได้รับการให้ความสำคัญมากเท่าที่ควร ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาความล่าช้าในการชดเชยค่าเสียหาย หรือผู้บริโภคไม่ได้รับการชดเชยเยียวยาความเสียหายหากเกิดกรณีที่ผู้ประกอบการได้ล้มละลายหรือเลิกกิจการไปเสียก่อน การประกันภัยจึงนับว่าเป็นกลไกหนึ่งในการแก้ไขปัญหาด้านความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ซึ่งจะเป็นหลักประกันให้กับผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายและได้รับการชดเชยเยียวยาในเบื้องต้นทันทีที่ต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น

หากพิจารณาจากพระราชบัญญัติความรับผิดชอบตามกฎหมายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 หรือบทบัญญัติกฎหมายเฉพาะเรื่องที่ทำให้ความคุ้มครองผู้บริโภคที่เกี่ยวข้องกับสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่มีความเสี่ยงสูงที่จะเกิดอันตราย หรือเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยแล้ว เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 จะเห็นว่ามียกเว้นบทบัญญัติที่กำหนดให้มีโทษทางอาญา หรือสามารถเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้ แต่การบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวยังไม่สามารถช่วยให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายได้รับการชดเชยเยียวยาอย่างรวดเร็วและทันทั่วทั้งที่ เนื่องจากระยะเวลาในการดำเนินคดีเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายนั้นอาจต้องใช้เวลาานกว่าคดีจะเสร็จสิ้น ทำให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยเยียวยาความเสียหายล่าช้า ซึ่งผู้ศึกษามีความเห็นว่าการพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ซึ่งมีผลบังคับใช้ในปี 2552 นั้นจะทำให้มีการฟ้องร้องคดีเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก จึงควรมีมาตรการที่จะรองรับพระราชบัญญัติดังกล่าวในการให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยค่าเสียหายที่รวดเร็วและทันทั่วทั้งที่

มาตรการที่จะนำมาเสริมเพื่อช่วยให้บุคคลเหล่านั้นได้รับการชดเชยค่าเสียหายอย่างรวดเร็วและใกล้เคียงความเสียหายที่แท้จริง คือ การนำระบบการประกันภัยความรับผิดชอบเข้ามาใช้เป็น

³ เพลิน อังควัฒนกุล. (2548). การประกันภัยความรับผิดชอบเนื่องจากผลิตภัณฑ์ในประเทศไทยและร่างพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ..... วารสารประกันภัย ฉบับที่ 119 เดือนกรกฎาคม-กันยายน. หน้า 18.

เครื่องมือในการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายให้ได้รับความเป็นธรรมและช่วยจัดการความเสี่ยงที่ผู้ประกอบการได้รับอยู่โดยการประกันภัยความรับผิดจะเป็นการโอนความรับผิดหรือโอนความเสี่ยงภัยและความสูญเสียไปให้ยังบุคคลอีกคนหนึ่ง เพื่อช่วยบรรเทาภาระความรับผิดชอบในความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้น ไปยังบุคคลอื่นเฉลี่ยมาน้อยตามแต่จะได้ตกลงกัน จะเห็นได้ว่ามาตรการเรื่องการประกันภัยความรับผิดสามารถนำมาใช้จัดการความเสี่ยงที่ผู้ประกอบการกำลังประสบอยู่

อย่างไรก็ตามการประกันภัยอาจไม่สามารถชดใช้ค่าเสียหายได้ทุกกรณี แต่ก็ต้องยอมรับว่าการประกันภัยความรับผิดจะเป็นมาตรการเสริมที่จะช่วยให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคนผู้เสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในต่างประเทศได้มีข้อกำหนดให้ผู้ประกอบการจะต้องจัดทำประกันภัยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ หรือในบางประเทศได้มีการจัดตั้งกองทุนประกันความเสียหายที่เกิดจากสินค้าขึ้น เพื่อเป็นหลักประกันแก่ผู้บริโภค ผู้เสียหายว่าจะได้รับการชดใช้เยียวยาในทันทีที่ความเสียหายเกิดขึ้นจากสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัยหรือมีความเสี่ยงที่จะเกิดอันตรายสูง และพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นเกิดจากการสินค้านั้นจากบริษัทที่รับประกันภัยหรือจากกองทุนประกันความเสียหายดังนั้นเพื่อให้บุคคลผู้ที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่มีความเสี่ยงสูงที่จะก่อให้เกิดความเสียหาย หรือเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยได้รับการชดใช้ค่าเสียหายอย่างรวดเร็ว และเป็นการกระตุ้นส่งเสริมให้ผู้ประกอบการเห็นความสำคัญของการประกันภัยความรับผิดด้วย จึงสมควรที่จะศึกษาและวิจัยถึงการนำระบบการประกันภัยภาคบังคับมาใช้ในการประกันภัยความรับผิดจากผลิตภัณฑ์ในกรณีสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคเพื่อกำหนดแนวทางและข้อเสนอแนะของการประกันภัยให้สอดคล้องกับกฎหมาย สังคม เศรษฐกิจในประเทศ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดให้แก่สังคมโดยรวมมากที่สุด

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาประวัติ แนวความคิด และพัฒนาการที่เกี่ยวข้องกับวิธีการประกันภัยความรับผิด การลดความเสี่ยงโดยการประกันภัยในความรับผิดในผลิตภัณฑ์ของต่างประเทศและประเทศไทย
2. เพื่อศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกันความรับผิดในผลิตภัณฑ์ของต่างประเทศและประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคของการนำระบบการประกันภัยภาคบังคับมาใช้ในการประกันภัยความรับผิดในผลิตภัณฑ์

4. เพื่อศึกษาแนวทางและข้อเสนอแนะในการนำระบบประกันภัยที่เหมาะสมมาปรับใช้ในระบบประกันภัยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ในประเทศต่อไป

3. สมมติฐาน

ปัจจุบันประเทศไทยได้มีการตราพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 เพื่อที่จะให้ผู้ประกอบการธุรกิจจะต้องรับผิดชอบต่อผู้บริโภคหรือผู้เสียหายในกรณีที่สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของตนได้ก่อให้เกิดความเสียหายไม่ว่าการทำละเมิดนั้นจะเป็นไปโดยความจงใจหรือประมาทเลินเล่อก็ตาม แม้จะมีมาตรการทางกฎหมายที่สามารถนำมาใช้บังคับกับความรับผิดแต่โดยลำพังมาตรการทางกฎหมายดังกล่าวเพียงอย่างเดียวนั้นคงไม่เพียงพอที่จะให้การคุ้มครองผู้บริโภค ในการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นหรืออาจไม่ได้รับการชดเชยค่าเสียหายในเวลาอันควร และในขณะเดียวกันก็ยังไม่เป็นการช่วยลดภาระความเสี่ยงของผู้ประกอบการที่อาจถูกฟ้องร้องเรียกค่าเสียหาย ดังนั้นเพื่อให้กฎหมายมีประสิทธิภาพในการบังคับใช้จึงเห็นว่าควรมีมาตรการอื่นที่สำคัญมาประกอบด้วย คือการนำวิธีการประกันภัยมาใช้เพื่อเป็นหลักประกันหลักประกันว่าผู้บริโภคจะได้รับการชดเชยเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น ดังนั้นเพื่อประโยชน์แก่สังคมโดยรวมมากที่สุดจึงสมควรที่มีการนำระบบการประกันภัยภาคบังคับมาใช้ในการประกันภัยความรับผิดในผลิตภัณฑ์กรณีสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในประเทศไทยเพื่อให้ผู้บริโภคที่เป็นผู้ที่ได้รับความเสียหายหรือบาดเจ็บจากสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ใดก็ตามได้รับการชดเชยเยียวยาความเสียหายที่รวดเร็วและใกล้เคียงกับความเสียหายที่เกิดขึ้นมากที่สุด

4. ขอบเขตการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีขอบเขตของการศึกษาวิจัยในเรื่องมาตรการหรือแนวทางการใช้ระบบการประกันภัยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ของต่างประเทศและประเทศไทยที่บัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะประกันภัย และพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ที่มีอยู่ในปัจจุบันที่จะนำมาใช้กับการบังคับใช้ในเรื่องการชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้บริโภคผู้ได้รับความเสียหายจากการใช้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัย

5. วิธีดำเนินการศึกษา

วิธีการศึกษาเป็นการวิจัยแบบเอกสาร (Documentary Research) โดยรวบรวมข้อมูลที่ศึกษาซึ่งประกอบไปด้วยตำรากฎหมาย หนังสือ วิทยานิพนธ์ คำพิพากษาศาลฎีกา รายงานการวิจัย เอกสารการสัมมนา บทความที่ปรากฏในวารสาร สื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ และเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ และนำข้อมูลที่ได้มาศึกษาวิเคราะห์ประกอบกัน

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้ทราบถึงประวัติความเป็นมา รวมทั้งแนวคิดของการประกันภัยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ และทราบถึงความรับผิดชอบของผู้ประกอบการว่ามีความรับผิดชอบต่อผู้บริโภคอย่างไร
2. เพื่อให้ทราบถึงหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกันภัยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ของต่างประเทศและประเทศไทย
3. เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคของการประกันภัยความรับผิดในผลิตภัณฑ์
4. เพื่อให้ทราบถึงแนวทางการแก้ไขและข้อเสนอแนะที่เหมาะสมเกี่ยวกับการประกันภัยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ในประเทศไทย